

**ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В.СТЕФАНИКА
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

СЛОБОДЯН Т.З.

Методичні вказівки з курсу

«Внутрішньополітичний розвиток країн світу»

**для студентів денної форми навчання
освітньо-кваліфікаційного рівня
«бакалавр»**

Івано-Франківськ
2015

УДК 323 (1-4) : 371.214 114

ББК 66.3 (4/8)

В 60

Затверджено на засіданні Вченої ради Інституту історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 2 від 3 вересня 2015 року)

Рецензенти

Боринська Ольга Леонідівна кандидат політичних наук, заступник завідувача кафедри медіа-комунікації, доцент кафедри міжнародні відносини та міжнародна інформація УАІМВЛ Міжрегіональної Академії управління персоналом

Стецюк Н.М. кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Слободян Т.З. Методичні вказівки з курсу «Внутрішньополітичний розвиток країн світу» для студентів денної форми навчання [текст] / Тетяна Зіновіївна Слободян. – Івано-Франківськ : Інститут історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2015. – 47 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану Інституту історії, політології і міжнародних відносин ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» і призначені для студентів 4 курсу денної форми навчання напряму підготовки «Міжнародні відносини». У посібнику викладена структура навчальної дисципліни, анотація лекційного курсу, плани семінарських занять, завдання для самостійної роботи, система оцінювання знань студентів. Подається рекомендована література (основна та додаткова), основні поняття і терміни курсу. Методичні вказівки містять також тестові завдання для самоконтролю знань, програмові вимоги та тематику індивідуальних робіт.

©Слободян Т.З., 2015

©Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2015

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ.....	5
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
АНОТАЦІЯ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ.....	9
ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	14
САМОСТІЙНА РОБОТА.....	17
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ.....	19
ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ З КУРСУ «ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН СВІТУ».....	30
ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ РОБІТ.....	35
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	38
ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ КУРСУ.....	44

ВСТУП

Метою викладання навчальної дисципліни “Внутрішньополітичний розвиток країн світу” є глибоке усвідомлення студентами особливостей розвитку політичних систем у державах світу, їх політичних інститутів, сутності політичних процесів, що відбуваються в країнах світу.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Внутрішньополітичний розвиток країн світу” дати студентам цілісні й систематизовані знання про внутрішньополітичний розвиток країн світу.

Зміст курсу охоплює широке коло питань: політична сфера суспільного життя, політичне життя; політичні системи, їх типи і поширення у світі; політична влада та політичні режими в країнах світу; політичні еліти і політичне лідерство в країнах світу; основні форми держав, форми правління, органи законодавчої та виконавчої влади в країнах світу, форми державного устрою в сучасному світі; політичні партії, партійні системи, виборчі системи в країнах світу; громадські організації, громадянське суспільство в країнах світу; політичні ідеології та їх поширення в сучасному світі; політична культура, її види та поширення у світі; політичні процеси в країнах світу; політичні відносини, діяльність та комунікації в країнах світу. При вивченні теоретичних питань курсу особлива увага приділяється тим чи іншим аспектам внутрішньополітичного розвитку України.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

основні положення всіх тем, передбачених навчально-тематичним планом:

політичні системи, їх типи і поширення у світі;

політичну владу та політичні режими в країнах світу;

політичні еліти і політичне лідерство в країнах світу;

основні форми держав, форми правління, органи законодавчої та виконавчої влади в країнах світу, форми державного устрою в сучасному світі;

політичні партії, партійні системи, виборчі системи в країнах світу; громадські організації, громадянське суспільство в країнах світу;
політичні ідеології та їх поширення в сучасному світі;
політична культура, її види та поширення у світі;
політичні процеси в країнах світу;
політичні відносини, діяльність та комунікації в країнах світу.

вміти :

визначати особливості політичних систем країн світу;
аналізувати особливості політичних режимів у сучасному світі;
виявляти специфіку органів законодавчої та виконавчої влади, партійних систем, формування громадянського суспільства в різних державах світу;
визначати сутність політичних ідеологій та політичної культури в країнах світу;
аналізувати характер політичних процесів, відносин, діяльності та комунікацій у різних державах світу, у тому числі в Україні.

Навчальна дисципліна пов'язана із дисциплінами “Політологія”, “Теорія міжнародних відносин”, “Політико-правові системи країн ЦСЄ” та ін.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Політичні системи країн світу

Змістовий модуль 2. Політичні інститути в країнах світу

Змістовий модуль 3. Політичні ідеології, культура, процеси, відносини та комунікації в країнах світу

ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Контроль успішності студентів здійснюється на основі *накопичувальної системи оцінювання знань за 100-бальною шкалою*.

Академічні успіхи студента виставляються за стобальною, національною та шкалою ECTS. Встановлюється таке співвідношення між шкалою оцінок ECTS, національною шкалою оцінювання і 100-бальною шкалою.

шкала ECTS	національна шкала		університетська шкала
A	5 (ВІДМІННО)	ЗАРАХОВАНО	90-100
B	4 (ДОБРЕ)		80-89
C			70-79
D			60-69
E	3 (ЗАДОВІЛЬНО)		50-59
FX	2 (НЕ ЗАДОВІЛЬНО)	НЕ ЗАРАХОВАНО	26-49 з можливістю повторного
F			1-25 з обов'язковим повторним курсом

Відповідно до видів контролю набутих студентом знань та вмінь, 100-бальна шкала передбачає врахування поточних оцінок, підсумкових балів, балів за контрольну роботу, балів за індивідуальну роботу, а також екзаменаційних балів.

Обчислення балів для студентів денної форми з навчальної дисципліни «Внутрішньополітичний розвиток країн світу»

Підсумковий бал з навчальної дисципліни складається з *підсумкового семестрового балу та балу за екзамен*.

Упродовж семестру студент отримує бали за різні види робіт, які сумуються в підсумкові семестрові бали. *Підсумковий семестровий бал* складається з суми балів, отриманих студентом денної форми навчання за свою навчальну діяльність протягом семестру і дорівнює сумі *підсумкового балу за семінарські (практичні) заняття (максимально 20 балів), балу за модульну контрольну роботу (максимально 20 балів) і балу за індивідуальну роботу (максимально 10 балів) чи участь в науковій роботі (максимально 10 балів)* та в сукупності може складати максимум 50 балів.

При обчисленні підсумкового семестрового балу враховується:

поточні оцінки успішності (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно») – виставляються під час проведення семінарських занять;

підсумкова оцінка за семінарські заняття виставляється студенту в кінці семестру за результатами роботи на семінарських заняттях і є середнім арифметичним (заокругленим до сотих) всіх отриманих оцінок за семінарські заняття. Отримані «незадовільні» оцінки відпрацьовуються в обов'язковому порядку, але враховуються при додаванні оцінок і входять у загальну кількість отриманих оцінок.

Приклад обрахунку підсумкової оцінки за семінарські (практичні) заняття:

Якщо з даної навчальної дисципліни студент протягом семестру отримав 4, 4, 3. Підсумкова оцінка за семінарські заняття за семестр складає: $(4+4+3) : 3 = 3,66667 \approx 3,67$.

Якщо з даної навчальної дисципліни студент протягом семестру отримав 3, 2, 3. Підсумкова оцінка за семінарські заняття за семестр складає: $(3+2+3) : 3 = 2,66667 \approx 2,67$

Підсумковий бал за семінарські заняття (максимально 20 балів) – підсумкова оцінка за семінарські заняття, помножена на коефіцієнт **4**, заокруглена до цілого (наприклад, якщо підсумкова оцінка за семінарські заняття **3,67**, то підсумковий бал за семінарські заняття буде становити $3,67 \times 4 = 14,68 \approx 15$ балів);

Бал за модульну контрольну роботу (максимально 20 балів).

Бал за індивідуальну роботу (максимально 10 балів) – бали за виконання індивідуальної наукової роботи;

Результати екзамену (**бал за екзамен**) оцінюється максимально 50 балів.

Загальний розподіл балів з дисципліни “Внутрішньополітичний розвиток країн світу”

Поточне оцінювання та самостійна робота											Індивідуальна робота	Екзамен	Сума	
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3					10	50	100	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	всього				
Робота на парах (поточний контроль) - 20											40	10	50	100
Контрольна робота – 20														

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль I. Політичні системи країн світу												
Тема 1. Політична сфера суспільного життя. Політичні системи країн світу	8	2	2			4						
Тема 2. Політична влада та політичні режими в країнах світу	8	2	2			4						
Тема 3. Політичні еліти і політичне лідерство в країнах світу	8	2	2			4						
Разом за змістовим модулем 1	24	6	6	-		12						
Змістовий модуль 2. Політичні інститути в країнах світу												
Тема 4. Держава. Вищі органи влади в державах світу	8	2	2			4						
Тема 5. Політичні партії, партійні та виборчі системи в країнах світу	8	2	2			4						
Тема 6. Громадянське суспільство в країнах світу	6	2	-			4						
Разом за змістовим модулем 2	22	6	4			12						

Змістовий модуль 3. Політичні ідеології, культура, процеси, відносини та комунікації в країнах світу												
Тема 7. Політичні ідеології в країнах світу	8	2	2			4						
Тема 8. Політична культура в країнах світу	6	2	-			4						
Тема 9. Політичні процеси в країнах світу	8	2	2			4						
Тема 10. Політичні відносини, діяльність та комунікації в країнах світу	7	-	2			5						
Разом за змістовим модулем 3	29	6	6			17						
Усього годин	75	18	16			41						
Модуль 2												
ІНДЗ			-	-		-			-	-	-	
Усього годин												

АНОТАЦІЯ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Змістовий модуль I. Політичні системи країн світу

Лекція 1.

Політична сфера суспільного життя. Політичні системи країн світу

(2 год.)

Політична сфера суспільного життя. Поняття про політичну систему. Виникнення і розвиток теорії політичних систем: теорії політичних систем Д. Істона, Г. Алмонда, К. Дойча та ін. Фактори, що впливають на політичні системи. Взаємодія політичної системи з її довкіллям. Структура політичної системи. Компоненти політичної системи. Вертикальна та горизонтальна структура політичної системи. Основні підсистеми політичної системи. Основні функції політичної системи. Тенденції розвитку й функціонування політичних систем у країнах світу. Типології політичних систем: основні підходи. Основні типи політичних систем у країнах світу.

Лекція 2.

Політична влада та політичні режими в країнах світу (2 год.)

Влада як системоутворюючий чинник політичної системи. Основні концепції політичної влади. Природа політичної влади. Основні джерела політичної влади. Суб'єкти влади. Об'єкти влади. Основні функції політичної влади. Основні ресурси політичної влади. Легітимність політичної влади. Основні типи легітимності влади. Реальна політична влада в країнах світу. Неформальна влада в країнах світу. Економічна влада в країнах світу. Політичний режим як спосіб організації та функціонування влади. Типології політичних режимів: різні підходи. Поняття про демократичний політичний режим. Типології демократії. Інституціональні моделі демократії. Сучасні типи демократичних режимів. Безпосередня, представницька, корпоративна, плюралістична демократія в країнах світу. Авторитаризм: змагальна олігархія, авторитарно-бюрократичні, традиційні режими та ін. Авторитарні політичні режими в

сучасному світі. Тоталітаризм. Основні види тоталітаризму. Тоталітарні політичні режими в країнах світу. Демократизація політичних режимів у країнах світу: провідні тенденції. Політична влада та політичний режим в Україні.

Лекція 3.

Політичні еліти і політичне лідерство в країнах світу(2 год.)

Керівні групи суспільства, їх типи. Функції керівних груп. Поняття про політичну еліту. Виникнення, трансформація та поповнення політичних еліт. Функції політичних еліт у країнах світу. Обґрунтування необхідності існування еліт: основні підходи. Елітарна модель: основні напрями (різновиди), провідні концепції. Теорія плюралізму еліти: основні підходи. Моделі майбутнього державного управління: основні підходи. Обґрунтування необхідності існування еліт: основні підходи. Відкриті й закриті еліти в країнах світу. Правляча еліта; складові елементи. Політичні еліти в країнах Заходу. Політичні еліти в постсоціалістичних країнах. Політичні еліти в країнах Сходу. Традиційні еліти в країнах світу. Політичне лідерство. Концепції політичного лідерства. Критерії класифікації лідерства. Функції політичних лідерів. Формування політичних лідерів у країнах світу. Типи політичного лідерства в країнах світу. Особливості формування політичної еліти в Україні. Політичне лідерство в Україні.

Змістовий модуль II. Політичні інститути в країнах світу

Лекція 4.

Держава. Вищі органи влади в державах світу(2 год.)

Розвиток державності, історичні форми держави. Форми держав, їх складові. Типізації держав світу. Державний режим, його типи у країнах світу. Форма правління. Інститут глави держави. Монархічна форма правління. Способи здобуття влади. Характерні ознаки основних типів монархій, їх поширення у світі. Республіканська форма правління. Типи республік у світі. Інститут президентства, різновиди президентського правління в державах світу.

Парламентаризм. Типізація парламентів: основні підходи. Типи (моделі) парламентів у країнах світу. Структура парламентів у державах світу. Бікамералізм. Функції й організація роботи парламентів у державах світу. Виконавча влада. Уряд у системі органів державної влади; способи формування. Компетенція уряду, його функції. Способи формування, повноваження й структурні особливості урядів у країнах світу. Форми державного устрою. Унітарні держави. Прості унітарні держави у світі. Складні унітарні держави. Автономії. Політичні автономії в країнах світу; основні різновиди. Адміністративні автономії. Національно-територіальні автономії в державах світу; основні різновиди. Державне адміністративне управління, його функції. Місцеве самоуправління, його функції. Місцеве управління та самоврядування у країнах світу; провідні тенденції розвитку.

Інститут президентства в Україні. Законодавча та виконавча влада в Україні. Державний устрій України. Місцеве управління та самоврядування в Україні.

Лекція 5.

Політичні партії, партійні та виборчі системи

в країнах світу (2 год.)

Поняття про політичну партію. Генезис політичних партій. Функції політичних партій. Типізації політичних партій: основні підходи. Поширення у світі основних типів політичних партій. Модель сучасної партії. Структура політичної партії. Організація діяльності політичної партії. Діяльність політичних партій у країнах світу. Поняття про партійну систему. Основні історичні моделі формування партійних систем. Головні типи партійних систем. Поширення партійних систем у державах світу. Політичне представництво в країнах світу. Політичні вибори. Виборчі системи. Мажоритарна виборча система, її види. Пропорційна виборча система, її види. Змішана виборча система. Виборчі системи в країнах світу. Референдуми, плебісцити. Політичні партії в Україні. Розвиток партійної системи в Україні. Виборча система в Україні.

Лекція 6.

Громадянське суспільство в країнах світу (2 год.)

Поняття про громадянське суспільство. Головні ознаки громадянського суспільства. Взаємозв'язок між державою й громадянським суспільством. Громадянське суспільство в правовій державі. Роль політичних партій у формуванні та функціонуванні громадянського суспільства. Суспільні організації та рухи, їх роль у суспільстві, вплив на політичне життя. Неурядові суспільні організації, їх виникнення, розвиток, основні типи. Професійні, молодіжні, жіночі, релігійні та інші організації в країнах світу.

Суспільно-політичні рухи: виникнення, розвиток, основні типи, поширення у країнах світу. Проблеми формування громадянського суспільства в Україні.

Змістовий модуль III . Політичні ідеології, культура, процеси, відносини та комунікації в країнах світу

Лекція 7.

Політичні ідеології в країнах світу (2 год.)

Поняття про політичну ідеологію. Походження політичних ідеологій. Основні функції політичної ідеології. Політичні ідеології в сучасному світі. Ідеологічний і політичний плюралізм сучасності. Типології сучасних політичних ідеологій. Лібералізм і неолібералізм у країнах світу. Консерватизм і неоконсерватизм у країнах світу. Соціалізм і соціал-демократія в країнах світу. Фашизм і неофашизм у сучасному світі. Ультраліві ідеології (комунізм, маоїзм та ін.) у сучасному світі. Традиціоналізм, націоналізм у країнах світу. Сучасні “постмодерні” ідеології.

Поширення політичних ідеологій в Україні.

Лекція 8.

Політична культура в країнах світу (2 год.)

Політична культура як складова політичної системи. Сутність політичної культури. Структурні елементи політичної культури. Політичні цінності й норми. Політична психологія як форма політичної свідомості. Способи політичної поведінки. Основні типології політичної культури. Функції

політичної культури. Політичні субкультури. Політичні культури і субкультури в країнах світу. Демократична політична культура, її ознаки. Політична соціалізація. Процес політичної соціалізації. Моделі та типи політичної соціалізації в країнах світу. Особливості формування і розвитку політичної культури в Україні.

Лекція 9.

Політичні процеси в країнах світу (2 год.)

Поняття про політичний процес. Структура політичного процесу. Типізація політичних процесів у країнах світу. Поняття про політичні зміни. Співвідношення понять “зміна” і “розвиток”. Прогресивний та регресивний розвиток. Критерії прогресивності розвитку. Моделі прогресу. Критерії регресивності розвитку. Системні та несистемні кризи, їх типи. Політичні зміни як результат системних криз політичного процесу. Реформації. Безкризові та кризові реформи. Основні види реформ у країнах світу. Революції, їх типи, фази та наслідки. Способи трансформації політичних систем та інститутів. “Природні” та форсовані різновиди модернізації. Основні шляхи модернізації. Зв’язок між демократизацією й модернізацією. Національні та цивілізаційні особливості модернізацій. Експорт модернізацій. Неполітичні аспекти модернізації. Аспекти й ознаки політичної модернізації. Моделі політичної модернізації в країнах світу. Особливості політичних процесів та модернізації в Україні.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінар 1. (2 год.)

Тема: Політична сфера суспільного життя.

Політичні системи країн світу

1. Поняття про політичну систему. Виникнення і розвиток теорії політичних систем.
2. Структура політичної системи. Основні підсистеми політичної системи та функції політичної системи.
3. Тенденції розвитку й функціонування політичних систем у країнах світу.
4. Типології політичних систем: основні підходи. Основні типи політичних систем у країнах світу.

Семінар 2. (2 год.)

Тема: Політична влада

та політичні режими в країнах світу

1. Влада як системоутворюючий чинник політичної системи. Основні концепції політичної влади. Суб'єкти та об'єкти влади. Функції та ресурси політичної влади.
2. Легітимність політичної влади. Основні типи легітимності влади.
3. Політичний режим як спосіб організації та функціонування влади. Типології політичних режимів: різні підходи.
4. Демократичний політичний режим.
5. Авторитарні та тоталітарні політичні режими в країнах світу.

Семінар 3. (2 год.)

Тема : Політичні еліти і

політичне лідерство в країнах світу

1. Поняття про політичну еліту. Класичні теорії еліт. Типологія еліт.

2. Виникнення, трансформація та поповнення політичних еліт. Функції політичних еліт у країнах світу.
3. Політичне лідерство. Концепції політичного лідерства. Критерії класифікації лідерства.
4. Функції політичних лідерів. Формування політичних лідерів у країнах світу. Типи політичного лідерства в країнах світу.

Семінар 4. (2 год.)

Тема : Держава. Вищі органи влади в державах світу

1. Форми держав, їх складові. Типізації держав світу.
2. Форми державного правління. правління. Характерні ознаки основних типів монархій, їх поширення у світі. Типи республік у світі.
3. Форми державного устрою.

Семінар 5. (2 год.)

Тема : Політичні партії, партійні та виборчі системи в країнах світу

1. Поняття про політичну партію. Генезис політичних партій. Функції політичних партій. Типізації політичних партій: основні підходи. Поширення у світі основних типів політичних партій. Модель сучасної партії. Структура політичної партії. Організація діяльності політичної партії. Діяльність політичних партій у країнах світу.
2. Партійна система. Головні типи партійних систем. Поширення партійних систем у державах світу.
3. Поняття та види виборчих систем. Виборчі системи в країнах світу.
4. Політичні партії в Україні. Розвиток партійної системи в Україні. Виборча система в Україні.

Семінар 6. (2 год.)

Тема : Політичні ідеології в країнах світу

1. Поняття та функції політичної ідеології. Політичні ідеології в сучасному світі.
2. Типології сучасних політичних ідеологій.
3. Лібералізм і неолібералізм у країнах світу. Консерватизм і неоконсерватизм у країнах світу.
4. Соціалізм і соціал-демократія в країнах світу. Фашизм і неофашизм у сучасному світі.

Семінар 7. (2 год.)

Тема : Політичні процеси в країнах світу

1. Поняття, структура та типи політичного процесу. Типізація політичних процесів у країнах світу.
2. Поняття про політичні зміни.
3. Основні види реформ у країнах світу. Революції, їх типи, фази та наслідки. Способи трансформації політичних систем та інститутів.
4. Моделі політичної модернізації в країнах світу. Особливості політичних процесів та модернізації в Україні.

Семінар 8. (2 год.)

***Тема : Політичні відносини, діяльність та комунікації
в країнах світу***

1. Поняття про політичні відносини. Політичні відносини в країнах світу.
2. Поняття про політичну діяльність. Види політичної діяльності в країнах світу.
3. Політична комунікація. Основні засоби, принципи та функції політичної комунікації. Політична інформація.
4. Види засобів масової комунікації. Інформаційні конфлікти в країнах світу.
5. Політичне маніпулювання. Основні засоби політичного маніпулювання в країнах світу.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота студента (СРС) – невід’ємна частина навчальної роботи студента з вивчення дисциплін і курсів, встановлених затвердженим навчальним планом. Вона є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від аудиторних навчальних занять.

Мета виконання самостійної роботи з дисципліни “Внутрішньополітичний розвиток країн світу”: організація пізнавальної діяльності студентів, спрямованої на розширення, удосконалення і закріплення знань, отриманих в ході аудиторних занять.

Самостійна робота – основний засіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов’язкових навчальних занять. Організована належним чином система самостійної роботи студентів допомагає зміцнити мотивації до навчання, самостійного пошуку знань, розширення культурного діапазону, закладає основу успішного навчання в атмосфері позитивних емоцій, сприяє розвитку творчого потенціалу особистості, готує майбутніх фахівців до повноцінної участі в суспільному житті.

Теми та зміст самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Політична сфера суспільного життя. Політичні системи країн світу	4
2	Тема 2. Політична влада та політичні режими в країнах світу	4
3	Тема 3. Політичні еліти і політичне лідерство в країнах світу	4
4	Тема 4. Держава. Вищі органи влади в державах світу	4
5	Тема 5. Політичні партії, партійні та виборчі системи в країнах світу	4
6	Тема 6. Громадянське суспільство в країнах світу	4
7	Тема 7. Політичні ідеології в країнах світу	4
8	Тема 8. Політична культура в країнах світу	4
9	Тема 9. Політичні процеси в країнах світу	4
10	Тема 10. Політичні відносини, діяльність та комунікації в країнах світу	5
	Всього	41

Завдання для самостійної роботи

Опрацювати монографію: Білоус А. Політико-правові системи: Світ і Україна
Опрацювати монографію: Шаповала В. М. Державний лад країн світу
Зробити політичний портрет одного з лідерів (вибрати країну за бажанням)
Описати революції та проаналізувати їх наслідки (країну за вибором)
Опрацювати конституції зарубіжних країн, порівняти повноваження державних органів влади (3 країни за бажанням)
Описати одну з типів сучасних політичних ідеологій
Основні види реформ у країнах світу (на прикладі двох країн за вибором)
Проаналізувати партійну систему однієї із країн світу (за вибором)
Охарактеризувати виборчу систему будь якої із країн (за бажанням, крім України)

Завдання самостійної роботи з курсу «Внутрішньополітичний розвиток країн світу» студентам необхідно виконувати письмово.

Контроль самостійної роботи і оцінка її результатів організовується як єдність двох форм:

самоконтроль і самооцінка студента;

контроль і оцінка з боку викладачів.

Оцінки (бали), одержані студентами за виконання різних видів самостійної роботи, виставляються викладачем у журнал обліку поточної успішності студентів.

Поточні консультації студентів з питань виконання СРС, а також підведення підсумків з деяких видів виконаних робіт, здійснюються під час щотижневих планових занять з індивідуально-консультативної роботи.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Що таке “четверта влада”?

Засоби масової інформації.

Законодавча влада.

Виконавча влада.

Судова влада.

2. Партія в перекладі з латинської означає:

Спілка однодумців.

Об'єднання громадян.

Частина

Цілісність.

3. Три етапи у розвитку партій (аристократичне угруповання, політичний клуб, масова партія) виділяв:

М. Дюверже.

Г. Моска.

Дж. Сорторі.

М. Вебер.

4. Перша масова партія (партія сучасного типу) виникла:

Франції, 1834 р.

Англії, 1861 р.

Росії, 1861 р.

Німеччині, 1868 р.

5. Хто виділяв три типи лідерства (традиційний, харизматичний та раціонально-правовий)?

Г. Ласуел.

М. Херман.

Р. Міхельс.

М. Вебер.

6. Ким були розроблені перші сучасні класичні концепції еліт:

Г. Моска, В. Парето, Р. Міхельсом.

Р. Далем, Р. Ароном.

Р. Міхельсом, М. Вебером.

Е. Богардусом, Р. Стогділлом.

7. Хто з вказаних науковців був автором «залізного закону олігархії»:

Г. Моска.
Р. Міхельс.

Д. Донцов.
В. Липинський.

8. Особа, яка займає перші позиції в політичних структурах: державній владі, органах місцевого самоврядування і політичних партіях, групах тиску це:

Президент.
Політичний діяч.
Політичний лідер.
Професіонал.

9. Абсентеїзм — це:

Активна участь у політичному житті суспільства.
Ідеологічна доктрина.
Порушення законодавства в ході виборчої кампанії.
Байдужість населення до політичного життя, відмова від участі у голосуванні.

10. Назвіть підсистеми кожного суспільства:

Виробнича, соціальна, духовна, політична
Технократична, соціальна, духовна, політична
Економічна, соціальна, духовна, політична
Виробнича, соціальна, духовна, екологічна

11. Що є визначальним компонентом політичної системи?

Партія
Держава
Суспільство
Громадська організація

12. Чим характеризується континентально-європейська політична система?

Стабільністю, ефективністю, здатністю до саморегуляції
Виконавчі структури (армія, бюрократія) постійно перевищують свої повноваження
Вільною політичною культурою
Існуванням та взаємодією елементів старих і нових політичних культур

13. Політична система є підсистемою:

Держави
Нації
Суспільства
Соціально-класової структури.

14. Яку модель політичної системи розробив Г. Алмонд?

Інформаційно-кібернетичну
Структурно-функціональну
Соціально-психологічну
Інституційну

15. Сукупність методів і засобів для досягнення цілей політичними суб'єктами, укріплення і розширення політичної влади це –

Функції влади
Легітимність влади
Джерела влади.
Ресурси влади

16. Багатопартійна система є ознакою:

Тоталітарного політичного режиму
Авторитарного політичного режиму
Демократичного політичного режиму
Всі відповіді правильні.

17. Відповідно до Закону України “Про політичні партії в Україні” реєстрацію політичних партій здійснює:

Міністерство внутрішніх справ України
Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, інших громадських формувань
Верховна Рада України
Обов'язкової державної реєстрації партій Закон не передбачає.

18. Рішення про створення політичної партії приймається на її установчому з'їзді (конференції, зборах), яке має бути підтримано підписами не менше ____ громадян України, які відповідно до Конституції України мають право голосу на виборах.:

п'яти тисяч

восьми тисяч
десяти тисяч
п'ятнадцяти тисяч

19. Протягом якого часу з моменту надходження необхідних документів, відповідний орган приймає рішення про реєстрацію або відмову у реєстрації політичної партії:

7 днів
14 днів
24 днів
30 днів

20. Якщо вибори називаються “прямі” або “непрямі”, то це залежить від:

Предмета обрання (президента, депутатів парламенту тощо)
Способу волевиявлення виборців
Термінів проведення виборів
Кількості виборчих турів.

21. Необхідність набрати на виборах 50% голосів + 1 голос характеризує мажоритарну систему:

Кваліфікованої більшості
Абсолютної більшості
Відносної більшості
Мінімальної більшості.

22. Які слова пропущені в тексті ст. 5 Конституції України: “Носієм суверенітету і (...) в Україні є народ”?

“...первинним суб’єктом влади...”
“...первинним об’єктом влади...”
“...первинним джерелом влади...”
“...єдиним джерелом влади...”

23. Які із зазначених ресурсів не є типовими ресурсами політичної влади?

Економічні
Духовно-інформаційні
Технічні
Силові

24. До основних принципів політичної влади відносяться:

Дієвість
Реальність
Легітимність
Стабільність

25. Яка з функцій політичної системи є основною?

Визначення цілей і завдань суспільства
Контроль за розподілом цінностей
Мобілізація ресурсів суспільства відповідно до інтересів провідних прошарків суспільства
Інтеграція суспільства навколо загальних соціально-політичних цілей та цінностей

26. Автором книги «Правлячий клас» є:

Р. Міхельс
Г. Моска
В. Парето
Н.Макіавеллі

27. Яка з функцій політичної партії пов'язана із виразом і захистом певної соціальної групи суспільства:

Ідеологічна
Політична
Управлінська.
Соціальна

28. ВРУ у 2012 році обиралася за виборчою системою:

Пропорційною
Змішаною
Мажоритарною системою абсолютної більшості
Мажоритарною системою відносної більшості

29. Активне виборче право громадянина – це:

Право бути обраним
Право створити партійну коаліцію в парламенті
Право обирати
Можливість стати Президентом.

30. Кратологія - це:

Наука про політичні партії
Вивчення етнонаціональних конфліктів
Наука про трансформацію суспільств.
Наука про владу

31. З українських мислителів найбільше уваги проблемам еліти приділяв:

М. Драгоманов
М. Міхновський
В. Липинський
М. Грушевський

32. На думку якого мислителя політична історія є постійною циркуляцією еліт – «лісів» і «левів»?

В. Парето
Г. Моски
Р. Міхельса
А. Шопенгауера

33. З яким із зазначених понять найбільш тісно пов'язане поняття “влада”?

Ідеологія
Політика
Партія
Управління.

34. Який напрям в інтерпретації природи політичної влади характеризує її як “організоване насилля одного класу для придушення іншого”?

Елітарний
Біхевіористичний
Антропологічний
Марксистський

36. Поняття “соціальний дарвінізм” означає, що:

Суспільна природа людини породжує відносини влади
Відносини влади породжує поділ суспільства на “еліту” і “маси”
Влада – це засіб боротьби за виживання, властивий усій природі, у тому числі й людській.
Влада є виявом психологічної реакції самозахисту людини

37. Яке із зазначених понять не належить до обов'язкових ознак політичної влади?

Моральність
Верховенство
Публічність
Моноцентричність

38. За яким критерієм виділяють такі види політичної влади, як: державна, президентська, партійна тощо?

За розподілом владних повноважень
За режимом правління
За суб'єктами влади
За соціальним представництвом.

39. Хто з учених увів до політологічного вжитку поняття “легітимність політичної влади”?

Ш.-Л. де Монтеск'є
Ж.-Ж. Руссо
К. Маркс
М. Вебер

40. Поняття “легітимна влада” означає, що це:

Влада, сформована законним шляхом
Законодавча влада
Влада, що користується суспільним визнанням і підтримкою
Виборна влада

41. Політична система – це:

Інтегрована, цілісна сукупність інституціональних та неінституціональних форм і явищ політичного життя
Сукупність органів законодавчої, виконавчої та судової влади.
Інтегрована, цілісна сукупність інституціональних форм і явищ політичного життя
Сукупність органів державної влади та місцевого самоуправління

42. Поняття та механізм функціонування політичної системи вперше обґрунтував:

Д. Істон
Т. Парсонс
Г. Алмонд
М. Вебер.

43. За Г. Алмондом, такі функції політичної системи, як: політична соціалізація, артикуляція та агрегування політичних інтересів, політична комунікація належать до функцій:

“Виходу”

“Універсальних”

“Входу”

“Внутрішнього стану системи”

44. Політичні системи можна класифікувати відповідно до типу суспільно-економічних формацій згідно з вченням:

Аристотеля

М. Вебера

К. Маркса

Т. Парсонса.

45. Яку ознаку брали за критерій Платон і Аристотель, котрі звертали увагу на існування монархії, аристократії, демократії?

Тип політичного режиму

Форму правління

Тип суспільно-економічної формації

Тип легітимності політичної влади

46. М. Веберу належить класифікація політичних систем за:

Типами легітимності політичної влади

Особливостями політичної культури

Типами суспільно-економічних формацій

Здатністю до саморозвитку.

47. Г. Алмонду належить класифікація політичних систем за:

Типами суспільно-економічних формацій

Типами легітимності політичної влади

Особливостями політичної культури різних регіонів світу

Ступенем і глибиною зв'язків з зовнішнім світом

48. За яким критерієм виділяють такі партії: радикальні, реформістські, консервативні?

За типом організаційної структури

За рівнем ідеологізації

За відношенням до влади
За способами досягнення програмних цілей

49. За яким критерієм виділяють такі партії: кадрові, масові, електоральні?

За конкретним ідеологічним спрямуванням
За типом організаційної структури
За відношенням до влади
За характером зв'язку з прихильниками.

50. Якщо одна й та сама партія упродовж тривалого часу постійно перемагає на демократичних парламентських виборах і формує уряд, то це ознака партійної системи:

З партією-гегемоном
Монопольно-партійної
З домінуючою партією
Крайнього партійного плюралізму.

51. Який тип політичного лідерства характеризують такі риси: пропонує “прості” рішення складних проблем; апелює переважно до почуттів людей; часто аргументацію зводить до навішування “ярликів” політичним противникам тощо?

Харизматичний
Авторитарний
Демократичний
Популістський

52. Хто в своїх працях обґрунтовував ідею про “творчий інстинкт героїв”, від якого залежить смисл історії?

Вільфредо Парето (1848–1923)
Зігмунд Фрейд (1856–1939)
В.І. Ленін.
Фрідріх Ніцше (1844–1900)

53. Фрейд, Ф. Ніцше, Е. Фромм, Г. Лассуелл досліджували проблеми лідерства переважно в руслі теорії:

“Ситуаційності”
“Конституентів”
“Психологічної”
“Рис”

54.3 погляду якого мислителя “ідеальним” лідером є “філософ на троні”?

Конфуція

Н. Макіавеллі.

Платона

Будди

55. Хто рекомендував такі правила політичного лідерства: “Передбачливий державець не повинен... виконувати своїх обіцянок і зобов’язань, якщо таке виконання буде йому шкодити”, “Державці повинні мати гнучку здатність змінювати свої переконання згідно з обставинами”?

Шан Ян

Аристотель

Н. Макіавеллі

Г.-В.-Ф. Гегель.

56. Який вид партійної системи виділив італійський політолог Дж. Сарторі?

Традиціоналістський.

Поміркованого плюралізму

Консервативний

Центристський

57. Коли Верховна Рада прийняла Закон "Про політичні партії в Україні"?

24 травня 1996 р.

5 квітня 2001 р.

27 травня 2003 р.

5 жовтня 2004 р.

58. Членами політичних партій України можуть бути громадяни України, які досягли...:

16 р.

17 р.

18 р.

21 р.

59. Яке з визначень поняття «правляча еліта» є політологічним:

Соціальна група, яка складається з найкращих представників суспільства

Сукупність осіб, які мають найвищий IQ

Сукупність вищих привілейованих груп, прошарків які здійснюють владні функції

Керівництво політичною партією

60. За якою виборчою системою відбуваються вибори Президента України?

За мажоритарною виборчою системою абсолютної більшості

За пропорційною виборчою системою

За змішаною виборчою системою

За мажоритарною виборчою системою відносної більшості

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ З КУРСУ

«ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН СВІТУ»

1. Політична сфера суспільного життя. Політичне життя суспільства.
2. Тенденції розвитку політичного життя в країнах світу в кінці ХХ — на початку ХХІ ст.
3. Поняття про політичну систему. Теорії політичних систем Д. Істона, Г. Алмонда, К. Дойча.
4. Структура політичної системи. Основні підсистеми політичної системи.
5. Основні функції політичної системи.
6. Типології політичних систем: основні підходи. Основні типи політичних систем у країнах світу.
7. Влада як провідний чинник політичної системи. Основні концепції політичної влади.
8. Основні ресурси політичної влади. Легітимність політичної влади; основні типи легітимності влади.
9. Політична влада в країнах світу.
10. Політичний режим. Типології політичних режимів: різні підходи.
11. Поняття про демократичний політичний режим. Сучасні різновиди демократичних режимів у країнах світу.
12. Авторитаризм. Авторитарні політичні режими в країнах світу.
13. Тоталітаризм. Тоталітарні політичні режими в сучасному світі.
14. Політична влада та політичний режим в Україні.
15. Керівні групи суспільства, їх типи. Функції керівних груп (центрів).
16. Політична еліта. Сучасні концепції політичних еліт.
17. Функції політичних еліт у країнах світу.
18. Типи політичних еліт у країнах світу.
19. Обґрунтування необхідності існування еліт. Поповнення еліт у країнах світу.
20. Політичне лідерство. Концепції політичного лідерства.

21. Формування політичних лідерів у країнах світу. Типи політичного лідерства в країнах світу.
22. Особливості формування політичної еліти в Україні. Політичне лідерство в Україні.
23. Форми держав, їх складові. Типізації держав світу.
24. Монархічна форма правління. Успадкування влади в монархіях світу.
25. Типи монархій у сучасному світі.
26. Повноваження глави держави, його відносини з владними інститутами в монархіях світу.
27. Республіканська форма правління. Типи республік у світі.
28. Інститут президентства, різновиди президентського правління в державах світу.
29. Повноваження глави держави, його відносини з владними інститутами в республіках світу.
30. Парламентаризм. Типи (моделі) парламентів у країнах світу.
31. Структура парламентів; організація їх роботи в державах світу.
32. Повноваження парламентів у країнах світу; законодавчий процес.
33. Виконавча влада. Уряд у системі органів державної влади; способи формування урядів у країнах світу.
34. Компетенція урядів, їх функції в країнах світу.
35. Нормотворча діяльність урядів у країнах світу.
36. Форми державного устрою. Унітарні держави. Прості унітарні держави у світі.
37. Складні унітарні держави. Автономії в країнах світу.
38. Федеративний устрій. Типи федерацій у світі.
39. Місцеві органи влади в країнах світу.
40. Місцеве управління та самоврядування у країнах світу; провідні тенденції розвитку.
41. Законодавча влада в Україні.
42. Виконавча влада в Україні.

43. Поняття про політичну партію. Генезис політичних партій. Функції політичних партій.
44. Типізації політичних партій: основні підходи. Поширення у світі основних типів політичних партій.
45. Структура політичної партії. Організація діяльності політичної партії. Діяльність політичних партій у країнах світу.
46. Поняття про партійну систему. Головні типи партійних систем. Поширення партійних систем у державах світу.
47. Політичні вибори. Типи виборчих систем.
48. Мажоритарна виборча система, її різновиди в країнах світу.
49. Пропорційна виборча система, її різновиди в країнах світу.
50. Змішана виборча система, її різновиди в країнах світу.
51. Референдуми, плебісцити, їх проведення в державах світу.
52. Політичні партії в Україні. Розвиток партійної системи в Україні.
53. Виборча система в Україні.
54. Поняття про громадянське суспільство. Головні ознаки громадянського суспільства.
55. Взаємозв'язок між державою й громадянським суспільством. Громадянське суспільство в правовій державі.
56. Суспільні організації та рухи, їх роль у суспільстві, вплив на політичне життя.
57. Неурядові суспільні організації в країнах світу.
58. Суспільно-політичні рухи: виникнення, розвиток, основні типи, поширення у країнах світу.
59. Проблеми формування громадянського суспільства в Україні.
60. Політична ідеологія. Основні функції політичних ідеологій.
61. Лібералізм і неолібералізм у країнах світу.
62. Консерватизм і неоконсерватизм у країнах світу.
63. Соціалізм і соціал-демократія в країнах світу.
64. Ультраправі та ультраліві ідеології в сучасному світі.

65. Традиціоналізм, націоналізм у країнах світу.
66. Поширення політичних ідеологій в Україні.
67. Політична культура. Функції політичної культури.
68. Основні типи політичних культур у країнах світу.
69. Структурні елементи політичної культури. Політичні субкультури в країнах світу.
70. Демократична політична культура в країнах світу.
71. Політична психологія. Способи політичної поведінки.
72. Політична соціалізація. Типи політичної соціалізації в країнах світу.
73. Особливості формування і розвитку політичної культури в Україні.
74. Політичний процес. Структура політичного процесу.
75. Типізація політичних процесів у країнах світу.
76. Прогресивний та регресивний розвиток, їх критерії.
77. Реформації. Основні види реформ у країнах світу.
78. Революції, їх типи, фази та наслідки.
79. Способи трансформації політичних систем та інститутів у країнах світу.
80. Основні шляхи модернізації. Моделі політичної модернізації в країнах світу.
81. Аспекти й ознаки політичної модернізації. Неполітичні аспекти модернізації.
82. Особливості політичних процесів та модернізації в Україні.
83. Політичні відносини. Політичні відносини в країнах світу.
84. Поняття про політичну діяльність. Види політичної діяльності в країнах світу.
85. Особливості політичної діяльності в Україні.
86. Політична комунікація. Основні засоби політичної комунікації
87. Провідні принципи та функції політичної комунікації.
88. Види засобів масової комунікації. Розвиток засобів масової комунікації в країнах світу.

89. Політичне маніпулювання. Основні засоби політичного маніпулювання в країнах світу.

90. Особливості розвитку політичних комунікацій в Україні. Проблеми політичного маніпулювання в Україні.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ РОБІТ

Тенденції розвитку політичного життя в країнах світу в кінці ХХ — на початку ХХІ ст.

Типології політичних систем: основні підходи. Основні типи політичних систем у країнах світу.

Політична влада в країнах світу.

Політичний режим. Типології політичних режимів: різні підходи.

Поняття про демократичний політичний режим. Сучасні різновиди демократичних режимів у країнах світу.

Авторитаризм. Авторитарні політичні режими в країнах світу.

Тоталітаризм. Тоталітарні політичні режими в сучасному світі.

Політична влада та політичний режим в Україні.

Функції політичних еліт у країнах світу.

Типи політичних еліт у країнах світу.

Обґрунтування необхідності існування еліт. Поповнення еліт у країнах світу.

Формування політичних лідерів у країнах світу. Типи політичного лідерства в країнах світу.

Особливості формування політичної еліти в Україні.

Політичне лідерство в Україні.

Форми держав, їх складові. Типізації держав світу.

Монархічна форма правління. Успадкування влади в монархіях світу.

Типи монархій у сучасному світі.

Повноваження глави держави, його відносини з владними інститутами в монархіях світу.

Республіканська форма правління. Типи республік у світі.

Інститут президентства, різновиди президентського правління в державах світу.

Парламентаризм. Типи (моделі) парламентів у країнах світу.

Структура парламентів і організація їх роботи в державах світу.

Повноваження парламентів у країнах світу; законодавчий процес.

Виконавча влада. Уряд у системі органів державної влади; способи формування урядів у країнах світу.

Компетенція урядів, їх функції в країнах світу.

Форми державного устрою. Унітарні держави. Прості унітарні держави у світі.

Складні унітарні держави. Автономії в країнах світу.

Федеративний устрій. Типи федерацій у світі.

Місцеві органи влади в країнах світу.

Місьцеве управління та самоврядування у країнах світу; провідні тенденції розвитку.

Законодавча влада в Україні.

Виконавча влада в Україні.

Децентралізація влади. Реформа місцевого самоврядування в Україні.

Типізації політичних партій: основні підходи. Поширення у світі основних типів політичних партій.

Структура політичної партії. Організація діяльності політичної партії.

Діяльність політичних партій у країнах світу.

Поняття про партійну систему. Головні типи партійних систем. Поширення партійних систем у державах світу.

Політичні вибори. Типи виборчих систем.

Мажоритарна виборча система, її різновиди в країнах світу.

Пропорційна виборча система, її різновиди в країнах світу.

Змішана виборча система, її різновиди в країнах світу.

Референдуми, плебісцити, їх проведення в державах світу.

Політичні партії в Україні. Розвиток партійної системи в Україні.

Виборча система в Україні.

Неурядові суспільні організації в країнах світу.

Суспільно-політичні рухи: виникнення, розвиток, основні типи, поширення у країнах світу.

Політична ідеологія. Основні функції політичних ідеологій.

Лібералізм і неолібералізм у країнах світу.

Консерватизм і неоконсерватизм у країнах світу.

Соціалізм і соціал-демократія в країнах світу.

Ультраправі та ультраліві ідеології в сучасному світі.

Традиціоналізм, націоналізм у країнах світу.

Поширення політичних ідеологій в Україні.

Основні типи політичних культур у країнах світу.

Політична соціалізація. Типи політичної соціалізації в країнах світу.

Типізація політичних процесів у країнах світу.

Прогресивний та регресивний розвиток, їх критерії.

Реформації. Основні види реформ у країнах світу.

Революції, їх типи, фази та наслідки.

Способи трансформації політичних систем та інститутів у країнах світу.

Основні шляхи модернізації. Моделі політичної модернізації в країнах світу.

Особливості політичних процесів та модернізації в Україні.

Політичні відносини в країнах світу.

Особливості політичної діяльності в Україні.

Політична комунікація. Основні засоби політичної комунікації

Види засобів масової комунікації. Розвиток засобів масової комунікації в країнах світу.

Політичне маніпулювання. Основні засоби політичного маніпулювання в країнах світу.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Політологія [Текст] : підручник / за редакцією Ф.М.Кирилюка, - 2-ге видання, перероблене і доповнене. – К. : Здоров'я, 2004. – 776 с.
2. Політологія: лекційний курс і практикум [Текст]: навч. посіб. /за ред. докт. філос.наук, доцента Т.В.Гончарук. – Тернопіль : Астон, 2009. – 376 с.
3. Політологія [Текст]: підручник / за ред. О.В.Бабкіної, В.П.Горбатенка. – 3-тє вид.,переробл., доп. Рек.МОН. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 568 с.
4. Політологія [Текст]: підручник / за ред. В.Ф.Цвиха. – Рек. МОН. – К. : Київський ун-т, 2010. – 671 с.
5. Політологія.: – Тернопіль : Астон, 2009. – 376 с.
6. Політологія: лекційний курс і практикум. – 2009.
7. Політологія [Текст]: підручник / за ред. Л.М.Димитрової, С.О.Кисельова. – К. : Знання, 2009. – 206 с.
8. Бебик В. М. Політологія для політика і громадянина [Текст] : монографія / В. М. Бебик. – К. : Вид-во МАУП, 2003. – 422 с.
9. Бебик В. М. Політологія: теорія, методологія, практика [Текст]: підручник / Валерый Михайлович Бебик. – К. : МАУП, 1997. – 248 с.
- 10.Брегед А. Ю. Політологія: Навч.посібник для самот. вивч. дисц. / А. Ю. Брегеда ; Ред. Мержвинська Л. – К. : КНЕУ, 1999. – 108 с.
- 11.Гах Й. М. Політологія [Текст]: курс лекцій. 2-ге вид.,переробл. і доп. / Йосип Михайлович Гах, І. П. Макаровський. – Ів.-Франківськ : ІМЕ «Галицька академія», 2005. – 296 с.
- 12.Гелей С. Д. Політологія [Текст]: навч.посібник / С. Д. Гелей ; Ред. Кирпич Л.В. – 3-є вид., перероб. і доповн. – К. : Знання, 1999. – 427 с.
- 13.Гелей С. Д. Політологія: Навч.посібник.- 5-те вид., перероб. і доп. / Степан Дмитрович Гелей. – К. : Знання, 2004. – 645 с.
- 14.Гелей С. Д. Політологія [Текст]: навч.посібник / Степан Дмитрович Гелей, С. М. Рутар. – Рек. МОН; 8-ме вид., перероб. та доп. – К. : ЦУЛ, 2013. – 348 с.
- 15.Дробінка І. Г. Політологія [Текст]: навч.посібник / І. Г. Дробінка, Т. М. Кришталь, Ю. В. Підгорецький. – К. : ЦНЛ, 2007. – 292 с.
- 16.Кирилюк Ф. М. Політологія Нової доби [Текст] : посібник / Федір Михайлович Кирилюк. – К. : Академія, 2003. – 304 с.
- 17.Кухта Б. Політологія. Історія і теорія політичної науки [Текст]: курс лекцій / Борис Кухта. – Львів : Кальварія, 2004. – 272 с.
- 18.Левківський К. М. Політологія. Підручник для студентів вищих закладів освіти. - 5-е вид., стер. / К. М. Левківський. – Львів : Новий Світ, 2006. – 476 с.
- 19.Логвина В. Л. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Валентина Львівна. Логвина. – К. : ЦНЛ, 2006. – 304 с.

- 20.Макар Ю. І. Політологія [Текст]: навч. посібник / Ю. І. Макар, О. Ю. Докаш, Т. П. Лаврук. – Рек. МОН. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. – 596 с.
- 21.Муляр В. І. Політологія: Навч. посібник / В. І. Муляр. – К. : Вид-во ЦУЛ, 2003. – 356 с.
- 22.Обушний М. І. Політологія [Текст]: довідник / М. І. Обушний, А. А. Коваленко, О. І. Ткач. – К. : Довіра, 2004. – 599 с.
- 23.Піча В. М. Політологія: Типові питання та відповіді з лекційного курсу. Навч. посіб. для студентів / В. М. Піча, К. М. Левківський, Н. М. Хома. – Львів : Новий світ-2000, 2002. – 176 с.
- 24.Піча В. М. Політологія [Текст]: навч. посіб. для студентів вищих закладів освіти I-IV рівнів акредитації: 2-е вид., виправл. і доп. / В. М. Піча, Н. М. Хома. – К. : Каравела, 2001. – 344 с.
- 25.Піча В. М. Політологія [Текст]: підручник / В. М. Піча, Н. М. Хома ; за заг. ред. В.М.Пічі. – Рек. МОН; 5-те вид.,стереотип. – Львів : Новий Світ-2000, 2011. – 304 с.
- 26.Піча В. М. Політологія [Текст]: конспект лекцій / В. М. Піча, Н. М. Хома. – Рек. МОН; 4-те вид.,стереотип. – Львів : Новий Світ-2000, 2012. – 172 с.
- 27.Прибутько П. С. Політологія [Текст]: посібник для іспитів . / Петро Степанович Прибутько, С. І. Вировий, Р. В. Михайленко. – К. : ПАливода А.В., 2005. – 152 с.
- 28.Рудакевич О. М. Політологія [Текст]: навч.-метод. посіб. / О. М. Рудакевич. – Тернопіль : Астон, 2000. – 172 с.
- 29.Рудич Ф. М. Політологія [Текст]: підручник / Фелікс Михайлович Рудич. – 2-ге вид., стереотип. Рек. МОН. – К. : Либідь, 2006. – 480 с.
- 30.Семке Н. М. Політологія. Модульний курс [Текст]: навчальний посібник для ВНЗ / Ніна Миколаївна Семке. – Рек.МОН. – Харків : ПП «Торсінг плюс», 2009. – 384 с.
- 31.Скрипникова Л. В. Політологія [Текст]: навч. посібник / Лідія Василівна Скрипникова, Л. С. Тутік, М. О. Гринчак. – Рек. МОН. – К. : ЦУЛ, 2014. – 272 с.
- 32.Холод В. Політологія : 2-е вид., стер. / В. Холод. – Суми : Університетська книга, 2003. – 408 с.
- 33.Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія [Текст] : підручник / Петро Панасович. Шляхтун. – Рек. МОН. – К. : ЦУЛ, 2010. – 472 с.
- 34.Юрій М. Ф. Політологія [Текст]: підручник. / М. Ф. Юрій. – К. : Дакор, КНТ, 2006. – 416 с.
- 35.Політологія [Текст]: підручник / за ред.М.М.Вегеша. - 3-те вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 384 с.
- 36.Политология [Текст]: учебник / А.Ю.Мельвиль и др. – М. : МГИМО (У) МИД России; ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 618 с.
- 37.Политология в вопросах и ответах: Учеб.пособие / Под ред. Ю.Г.Волкова. – М. : Гардарики, 1999. – 472 с.

38. Политология [Текст]: учебник / А.Ю.Мельвиль [и др.]. – М. : МГИМО(У)МИД, 2007. – 618 с.
39. Василенко И. А. Сравнительная политология [Текст] : учебное пособие / Ирина Алексеевна Василенко. – М. : Юрайт; Высшее образование, 2009. – 376 с.
40. Гаджиев К. С. Политология (основной курс) [Текст]: учебник. / Камалудин Серажудинович. Гаджиев. – М. : Высшее образование, 2007. – 460 с.
41. Ильин В. В. Политология [Текст] : учебник для вузов / В. В. Ильин. – 3-е изд. – М. : Изд-во Книжный дом Университет, 2000. – 544 с.
42. Кравченко А. И. Политология [Текст]: учебник. / Альберт Иванович. Кравченко. – М. : Проспект, 2009. – 448 с.
43. Ровдо В. В. Сравнительная политология: в 3 ч. [Текст]: учебное пособие. Часть 1 : Теория сравнительной политологии / Владимир В. Ровдо. – М.; Вильнюс : ООО "Вариант"; ЕГУ, 2007. – 294 с.
44. Ровдо В. В. Сравнительная политология: в 3 ч. [Текст]: учебное пособие. Часть 2 : Политические системы отдельных государств / Владимир В. Ровдо. – М.; Вильнюс : ООО "Вариант"; ЕГУ, 2007. – 372 с.
45. Смирнов, Г. Н. Политология [Текст]: курс лекций / Геннадий Николаевич Смирнов. – М. : ТК Велби, 2007. – 272 с.
46. Хейвуд, Э. Политология: Учебник / Эндрю Хейвуд. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 544 с.

Додаткова література

1. Стилі політичного лідерства у країнах ЦСЄ: дилема раціональності та легітимності // Політика в особах (Політичне лідерство на постсоціалістичному просторі: національний і регіональний контексти) [Текст] / за заг. ред. проф. Ф.М.Рудича. – К., 2012. – С. 362-380.
2. Бех В. Гуманітарний розвиток країни: внутрішня політика держави у сучасному глобалізованому світі / В. Бех // Державна політика в гуманітарній сфері [Текст]. – Ів.-Франківськ, 2001. – С. 3-9.
3. Кремень Т. Політична мобілізація в країнах сталих демократій / Т. Кремень // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України [Текст]. – К., 2013. – Вип. 3 : травень-червень. – С. 378-388.
4. Рыкин В. С. Внутриполитическое развитие в ФРГ / В. С. Рыкин, А. А. Вильде, Е. П. Тимошенко // Германия. Вызовы XXI века [Текст] / под ред. В.Б.Белова. – М., 2009. – С. 103 - 182. – (Старый Свет-новые времена)
5. Франція : класична республіканська демократія : [політичний розвиток, політичні інститути, партійна система] // Порівняльна політика. Основні політичні системи сучасного світу [Текст] / за заг. ред. В.Бакірова, М.Сазонова. – Харків, 2008. – С. 223-267.
6. Франція: національна ідентичність та стан модернізації політичного режиму країни // Політико-ідеологічний процес в українському суспільстві в

умовах модернізації: порівняльний аналіз [Текст]: монографія / за заг. ред. Ф.М.Рудича. – К., 2013. – С. 369-405.

7. Прунак М. Порівняльний аналіз державного правління Франції та України / М. Прунак // Вісник Львівського університету [Текст]: збірник наукових праць. – Львів, 2004. – Випуск 12. – С. 59-65. – (Міжнародні відносини)

8. Общественное мнение, политическая социализация и медиа // Трудным путем демократии: Процесс государственного управления в США [Текст] /пер. с англ. Джанда К.,Берри Д.М.,Голдман Д.,Хула К.В. . – М., 2006. – С.151-198.

9. Политические партии, избирательные кампании и выборы // Трудным путем демократии: Процесс государственного управления в США [Текст] /пер. с англ. Джанда К.,Берри Д.М.,Голдман Д.,Хула К.В. . – М., 2006. – С.233-286.

10. Процесс принятия политических решений и бюджет // Трудным путем демократии: Процесс государственного управления в США [Текст] /пер. с англ. Джанда К.,Берри Д.М.,Голдман Д.,Хула К.В. . – М., 2006. – С.524-560.

11. Юрдига Б. Особливості еволюції президентської системи в Аргентині / Б. Юрдига // Вісник Львівського університету [Текст]: збірник наук. праць. – Львів, 2012. – С. 297-302.

12. Ткач О. І. Стратегії політичної модернізації в сучасній Мексиці / О. І. Ткач // Актуальні проблеми міжнародних відносин [Текст] : збірник наукових праць. – К., 2008. – Вип.77, Ч.1. – С.16-21.

13. Миронюк М. Г. Американские федерации. Австралия: [Канада, США, Республика Аргентина, Федеративная республика Бразилия, Боливарианская республика Венесуэла, Мексиканские Соединенные Штаты, Австралийский Союз] / М. Г. Миронюк // Политические системы и политические культуры [Текст]: сборник учебных материалов. – М., 2008. – С. 369-420.

14. Зеленько Г. Євроінтеграційний фактор у процесах становлення громадянського суспільства в країнах Центрально-Східної Європи / Г. Зеленько // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України [Текст]: збірник наукових праць. – К., 2007. – Вип. 34. – С.191-205. – ("Курасівські читання")

15. Каденко Н. І. Політично-суспільні процеси у Західній Європі: стан та перспективи мультикультуралізму / Н. І. Каденко // Актуальні проблеми міжнародних відносин [Текст]: збірник наукових праць. – К., 2012. – Вип. 107, Ч.ІІ. – С. 100-104.

16. Політичні системи Азії і Близького Сходу // Порівняльна політика. Основні політичні системи сучасного світу [Текст] / за заг. ред. В.Бакірова, М.Сазонова. – Харків, 2008. – С. 505-574.

17. Белокреницкий В. Политическая система и политическая культура мусульманских стран Южной Азии / В. Белокреницкий // Политические системы и политические культуры Востока [Текст]. – М., 2007. – С.529-554.

18. Донцов В. Политические системы монархий Аравийского полуострова / В. Донцов, Т. Чурилина // Политические системы и политические культуры Востока [Текст]. – М., 2007. – С.185-231.
19. Лунев С. Политические процессы в Центральной Азии / С. Лунев // Политические системы и политические культуры Востока [Текст]. – М., 2007. – С.454-484.
20. Ляшенко Т. Роль політичних лідерів в інтеграційних процесах в країнах Центральної Азії / Т. Ляшенко // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України [Текст]: збірник наукових праць. – К., 2007. – Вип. 35. – С.82-96.
21. Ляшенко Т. Формування політичної еліти в країнах Центральної Азії: національний аспект / Т. Ляшенко // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім.І.Ф.Кураса НАН України [Текст]: збірник наукових статей. – К., 2008. – Випуск 40. – С.512-521.
22. Ляшенко Т. Становлення і розвиток політичних систем країн Центральної Азії / Т. Ляшенко // Трансформація політичних систем в країнах Центральної Азії : національний та регіональний аспекти [Текст]: монографія / Т.М.Ляшенко. – К., 2011. – С. 69-201.
23. Ляшенко Т. М. До проблеми побудови інститутів громадянського суспільства в країнах Центральної Азії / Т. М. Ляшенко // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України [Текст] /редкол.: Ю.А.Левенець (голова) та ін. – К., 2007. – Вип. 36. : Курасівські читання - 2007: Влада і суспільство в сучасній Україні: механізми взаємодії. – С.219-228.
24. Сапронова М. Основные черты и особенности функционирования политических систем арабских стран / М. Сапронова // Политические системы и политические культуры Востока [Текст]. – М., 2007. – С.139-184.
25. Емельянов А. Политические системы и политические культуры Африки / А. Емельянов // Политические системы и политические культуры Востока [Текст]. – М., 2007. – С.316-333.
26. Калінічева Г. Державна політика підтримки розвитку організацій громадянського суспільства в країнах ЦСЄ / Г. Калінічева // Віче. – 2013. – № 20. – С. 7-11.
27. Кудряченко А. Сучасний досвід застосування прямої демократії в країнах ЦСЄ : [інститут референдуму] / А. Кудряченко // Віче. – 2013. – № 20. – С. 2-6.
28. Сенюшкін Є. О. Політика регіонального розвитку і місцевого самоврядування в країнах Європи: досвід децентралізації / Є. О. Сенюшкін // Гілея. – 2013. – № 1. – С. 697-702.
29. Яковлев А. И. Модернизация Востока в XXI в. и поиски модели развития / А. И. Яковлев // Восток. – 2012. – № 4. – С. 147-161.
30. Емельянов А. Л. Особенности политического процесса и политических структур на Африканском континенте / А. Л. Емельянов // Политические Исследования. – 2013. – № 1. – С. 142-163.

31. Потемкин Ю. В. Гражданское общество в странах Африки: проблемы становления / Ю. В. Потемкин // Восток. – 2009. – № 5. – С. 75-88.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ КУРСУ

Адміністративна реформа – зусилля держави щодо перетворення системи державного управління на гнучку, ефективну, здатну враховувати інтереси громадян і їх об'єднань, бути відповідальною за свої рішення; включає як реформу державної служби, так і оптимізацію внутрішньої структури та функцій органів виконавчої влади, відносин між державною виконавчою владою та іншими органами влади, місцевим самоврядуванням, організаціями громадянського суспільства, фізичними та юридичними особами.

Адміністративний ресурс – політична практика, коли відповідальні працівники державних установ використовують своє службове становище, аби впливати на людей та перебіг політичних, економічних, культурних, інших подій, що перебувають поза межами їхнього підпорядкування, повноважень і компетенції. Така практика веде до позбавлення людей свободи вибору й волевиявлення на підставі їх адміністративної залежності від державних посадових осіб. Застосування адміністративного ресурсу властиве тим державам, в яких рівень демократичності основоположної влади незначний.

Абсентеїзм – (від лат. *absens* – відсутній) – неучасть громадян у громадському й політичному житті, у заходах, спрямованих на реалізацію їхніх прав і свобод, зокрема ухилення від участі у виборах.

Авторитарний політичний режим – політичний режим, який характеризується субординацією суб'єктів політичних відносин, наявністю сильного центру, що має концентровану владу, можливістю застосування насильства чи примусу.

Агрегування інтересів – узгодження та впорядкування інтересів і потреб соціальних верств населення.

Адміністративно-командне управління – управління суспільним життям, що характеризується жорсткою централізацією, обмеженням або й запереченням прав на самоврядування, дріб'язковою регламентацією й бюрократизацією усіх сфер суспільного життя.

Активістська політична культура – тип політичної культури, який характеризується значним інтересом громадян до політичної системи та наслідків її функціонування, активною орієнтацією на особисту участь у політичному процесі.

Англо-американська політична система – система з чітким розподілом функцій гілок влади, наявністю механізму стримувань і противаг, високою організованістю, стабільністю.

Анексія – приєднання, насильницьке включення до складу держави частини території іншої держави.

Антитехнології (девіантні технології) – політичні технології, що суперечать існуючим у суспільстві законам, нормам, традиціям та звичаям.

Артикуляція інтересів – пред'явлення вимог до осіб, що приймають політичні рішення.

Багатопартійна система – цілісне утворення, що формується всередині політичної системи суспільства на основі усталених зв'язків між політичними партіями, які відрізняються програмними настановами, тактикою, внутрішньою структурою.

Багатопартійність – одна з основоположних умов демократичного ладу, коли інтереси різних суспільних верств виражаються відповідними політичними партіями, що змагаються між собою за державну владу і здійснюють більш або менш визначальний вплив на події в суспільстві. Реальна багатопартійність не там, де багато партій, а там, де партії мають вагому соціальну базу, репрезентують суттєві інтереси, дійсно впливають на розв'язання нагальних суспільних проблем.

Бікамералізм – (від англ. bicameral – двопалатний) – двопалатне влаштування найвищого законодавчого і представницького органу в державі. Верхні палати парламенту держави, як правило, виконують контрольну функцію щодо дій та рішень нижньої палати й уряду, а подекуди мають також право законодавчого вето. У федеративних державах вони виконують функції репрезентації й захисту інтересів суб'єктів федерації. У двопалатних парламентах нижні палати обираються безпосередньо населенням, членами ж верхніх палат стають внаслідок загальних виборів (сенат США), делегування урядів суб'єктів федерації (бундесрат ФРН) або ж спадкоємного наслідування (палата лордів у Великій Британії).

Більшість – кількісне переважання прихильників якоїсь ідеї чи рішення над їхніми опонентами. Більшість – найперша засада демократичного способу прийняття рішень і необхідна умова обрання кандидата на виборну посаду. Розрізняють більшість відносну – хоча б на один голос більше від суперника чи альтернативної пропозиції, абсолютну – коли перевага більшості сягає 50 відсотків голосуючих плюс ще хоча б один, і кваліфіковану (так звану конституційну), яка дорівнює більше двох третин усього складу тих, хто приймає рішення чи здійснює обрання.

Блокада політична – комплекс заходів економічного й військово-політичного характеру одних держав проти інших з метою припинення їхніх зв'язків із зовнішнім світом.

Боротьба політична – явище політичного життя, в основі якого лежить зіткнення інтересів різних політичних сил, кожна з яких прагне досягти певної політичної мети.

Бюрократія – (від франц. bureau – бюро, канцелярія та грец. kratos – сила, влада, панування) – система управління, що спирається на розгалужену та ієрархізовану (підпорядковану єдиному початку з гори до низу) структуру чиновницького апарату. Бюрократія – це і сукупність службовців апарату державного управління.

Виконавча влада – одна з гілок державної влади, відповідальна за організацію та здійснення внутрішньої і зовнішньої політики, за здійснення рішень, ухвалених представницько-законодавчим органом держави.

Відповідальність політична – різновид соціальної відповідальності, що означає морально-психологічну наставу суб'єктів політики, засновану на глибокому розумінні сенсу й наслідків політичної діяльності.

Влада – здатність і можливість здійснювати свою волю, чинити вирішальний вплив на діяльність, поведінку людей за допомогою певних засобів, зокрема авторитету, права, насильства, організаційний аспект і функціонально-специфічний початок втілення вольових рішень (економічна, політична, державна, духовна, сімейна, соціальна влада).

Гегемонізм державний – здійснення курсу на переважання в міжнародній політиці на рівні держави.

Геополітична величина – держава чи союз держав, здатні здійснювати тривалий та істотний вплив на міжнародні відносини і конфігурацію міжнародної політики; виявлення геополітичної величини обумовлене рядом чинників – власне географічних, політико-економічних, ідеологічних, балансом міжнародних відносин тощо.

Громадська думка – один із проявів масової суспільно-політичної свідомості, що відображає ставлення народу чи певної його частини до влади; сукупна, надособистісна позиція певної структурно означеної спільності людей щодо конкретних подій, проблем, рішень державних чи суспільних інститутів.

Громадянське суспільство – суспільство громадян із високим рівнем економічних, соціальних, політичних, культурних і моральних якостей, яке,

будучи незалежним від держави, спільно з нею формує розвинені правові відносини, взаємодіє заради спільного блага.

Громадянськість – світоглядно-психологічний стан людини, що характеризується відчуттям себе громадянином конкретної держави, лояльним ставленням до її інституцій та законів, почуттям власної гідності у стосунках з представниками держави, знанням і поважанням прав людини, чеснот громадянського суспільства, готовністю і вмінням домагатися дотримання власних прав, вимагати від держави виконання її функцій, відповідальним ставленням до своїх обов'язків перед державою, патріотизмом.

Демарш – вплив на державу через дипломатичні канали з метою провокування вигідної для себе реакції.

Демократичний політичний режим – це форма організації суспільно-політичного життя, заснованого на принципах рівноправності його членів, періодичної виборності органів державного управління і прийняття рішень у відповідності з волею більшості.

Демократія – (від грец. demos – народ і kratos – влада) – така форма організації основоположної державної влади, яка передбачає народ в якості джерела державної влади, розумний її поділ, вільну виборність й оперативну змінюваність органів влади і посадових осіб, прийняття рішень за більшістю голосів.

Депутат – (від лат. deputatus – визначений, посланий) – особа, уповноважена групою людей на виконання якихось відповідальних завдань і доручень, на представництво і захист їхніх інтересів. Депутат – це виборний член представницького органу влади – парламенту чи зібрання нижчого рівня.

Держава – особлива форма людської спільноти, яка володіє суверенітетом і має певну структуру та організацію політичної влади і управління соціальними процесами на певній території.

Державна територія – фізична, матеріальна основа держави, до якої належить та частина суші, надр, повітряного і водного простору, на якій діють влада і закони даної держави.

Державний суверенітет – незалежність держави у зовнішніх і верховенство у внутрішніх справах.

Децентралізація влади – передача центром компетенції, ряду функцій і повноважень місцевим органам влади, які не підпорядковані центральній

владі; правове відчуження повноважень держави як юридичної особи на користь іншої юридичної особи – місцевої влади.

Дисперсія влади – одночасне здійснення влади на всіх рівнях її функціонування й виходить за межі офіційно прийнятої системи поділу влади.

Електорат – (від франц. *electeur* – обираю) – корпус виборців, сукупність громадян, які користуються активним виборчим правом, тобто правом обирати когось до складу органу влади.

Етатизм – (від франц. *etat* – держава) – підпорядкування державі усіх сфер життя суспільства; політика активного втручання держави в економічну та інші сфери життя, цілковита їх підконтрольність державі. Наслідком етатизму є крайня централізація, дріб'язкова регламентація та бюрократизація суспільних процесів, відчуження народу від участі в громадських справах, у розв'язанні спільних проблем.

Загальне виборче право – один з основоположних принципів демократичного виборчого процесу, який означає, що до участі у виборах мають бути залучені всі громадяни країни, які досягли встановленого законом віку, без жодних обмежень, за винятком випадків, однозначно визначених законом.

Законодавча влада – орган державної влади, відповідальний за створення й дотримання певної системи законодавства у суспільстві, уповноважений ухвалювати нові і змінювати чинні закони. До функцій законодавчої влади в демократичних суспільствах належать також репрезентація інтересів громадян, призначення на посади й формування державних органів, контроль за діяльністю виконавчої влади та ін.

Законослухняність – шанування людиною чинних суспільних норм і правил суспільного співжиття, настанов та імперативів влади, дотримання законів, виконання обов'язків, покладених на неї громадою.

Засоби масової інформації – розгалужена мережа установ, які займаються збором, обробкою, поширенням інформації, пропагуючи вироблені політичні та правові норми.

Змішаний політичний режим – політичний режим, який інтегрує ознаки усіх основних політичних режимів: демократичного, авторитарного, тоталітарного, анархічного та ін.

Інституціональна підсистема – підсистема політичної системи, до якої входять держава та її інститути, політичні партії, засоби масової інформації, церква та ін.

Інтегративна функція політичної культури – досягнення на базі загальноприйнятих політико-культурних цінностей злагоди в межах існуючої політичної системи.

Компроміс – (від лат. *compromissum* – угода, згода) – згода, порозуміння з політичним опонентом, що досягнуті шляхом взаємних поступок. Компроміс у політичній взаємодії є однією із суттєвих ознак демократичного суспільства, його визначальним принципом.

Комунікативна функція політичної культури – функція, яка дозволяє встановити зв'язок між учасниками політичного процесу, а також передавати елементи політичної культури від покоління до покоління, накопичувати політичний досвід.

Консервативно активна зовнішня політика – форма зовнішньої політики, яка являє собою активний захист досягнутого балансу між внутрішньою і зовнішньою політикою.

Контрибуція – фінансові зобов'язання держави, яка програла війну.

Конфедерація – союз самостійних, суверенних держав, який створюється з метою проведення єдиної політики щодо вирішення певних проблем.

Конфронтація політична – динамічний аспект міждержавних взаємодій, який характеризується напруженістю відносин.

Легітимність – здатність політичного режиму досягати суспільного визнання й виправдання обраного політичного курсу, винесених ним політичних рішень, кадрових або функціональних змін у структурах влади ; це стан, коли правомочність даної влади визнають суспільство і міжнародне співтовариство. Визначення чи підтвердження законності прав, владних повноважень, певних рішень.

Лідерства стиль у політиці – сукупність прийомів і методів, які застосовує лідер заради впливу на залежних від нього або підпорядкованих йому людей.

Мирне співіснування – спосіб міждержавного політичного розвитку, який характеризується утвердженням відносин добросусідства і норм міжнародного права, що виключають силову технологію.

Монархія – форма правління, яка характеризується спадковою передачею влади голові держави, і вона не є похідною від якоїсь іншої влади та виборців.

Нацизм – різновид політичного режиму, для ідеології якого характерні расизм, шовінізм, антидемократизм, елітизм, зовнішньополітичний експансіонізм, марення про світове панування.

Національне – державний інтерес – стратегічна мета зовнішньої політики держави і засоби її досягнення. У загальному виді відображений в конституції держави.

Нейтралітет – спосіб міждержавного політичного розвитку; особливий правовий статус держави й зовнішньополітична мета.

Опозиція – політичні сили, що протиставляють свою політику політиці правлячої партії або уряду.

Партійна система – сукупність політичних партій, пов'язаних з іншими елементами політичної системи та між собою певними впорядкованими відносинами.

Патріархальна політична культура – політична культура, для якої властиві відсутність у людей інтересу до політики, політичної влади та політичних інститутів; невіддільність політичних орієнтацій від релігійних норм, орієнтація членів суспільства на вождів племені, шаманів.

Підданська політична культура – тип політичної культури, який відзначається певним інтересом соціальних суб'єктів до функціонування політичної системи. Проте самі суб'єкти не проявляють особливої політичної активності, покладаючи свої надії на органи влади та політичних лідерів.

Поведінка політична – взаємодія суб'єкта з політичною реальністю, яка охоплює його дії та орієнтації щодо політичної практики.

Поділ влади – провідний механізм функціонування всіх видів політичної і неполітичної влади.

Політика – сфера життєдіяльності суспільства, політика – специфічна професійна діяльність з опосередкування ідеалів, цілей та інтересів соціальних спільнот – соціальних груп, класів, націй та держав.

Політична влада – здатність і можливість здійснювати визначальний вплив на політичну діяльність і політичну поведінку людей та їх об'єднань за допомогою будь-яких засобів – волі, авторитету, права, насильства; центральні, організаційні й регулятивно-контрольні засади політики.

Політична діяльність – цілеспрямовані дії, за допомогою яких члени політичної системи впливають або намагаються впливати на результати її діяльності.

Політична культура – рівень засвоєння людиною й суспільством політичних ідей, поглядів, концепцій, програм, досягнень суспільно-політичної думки; зрілість і компетентність в оцінках політичних явищ; форма політичної етики, поведінки, вчинків і дій.

Політична орієнтація – (від франц. orientation – звернення на схід, від лат. oriens – схід) – певні уявлення політичних суб'єктів про цілі, завдання діяльності політичних партій, політичного режиму, суспільства в цілому.

Політична партія – добровільне об'єднання людей на ідеологічному та організаційному ґрунті з метою завоювання, утримання та використання державної влади для реалізації інтересів певних соціальних груп.

Політична позиція особи – це індивідуальне явище, яке включає емоційне ставлення особи до політичних процесів і явищ, переконання її стосовно політичних норм і цінностей, схильність до політичної діяльності відповідного напрямку і дозволяє зрозуміти мотиви індивідуального політичного поведіння.

Політична свідомість – опосередковане відображення політичного життя суспільства, суттю якого є проблема влади, формування, розвиток і задоволення інтересів та потреб політичних суб'єктів; сукупність поглядів, оцінок, установок, які, відображаючи політико-владні відносини, набувають відносної самостійності.

Політична система суспільства – це цілісна, інтегрована сукупність політичних суб'єктів, структур і відносин, що відображає інтереси усіх політичних і соціальних сил суспільства.

Політична соціалізація – своєрідне уведення людини про політичне середовище, залучення її до системи сформованих в суспільстві політичних орієнтацій, традицій, навичок, передача їй та засвоєння нею існуючих політичних відносин, процесів, явищ, включення її до системи політичних зв'язків шляхом розвитку її політичної активності та наділення її якостями, що необхідні для нормального функціонування суспільства.

Політичне лідерство – такий різновид політичних відносин лідера до співтовариства, членом якого він є, при якому першого (тобто лідера) наділено певним обсягом прав і відповідальності формулювати та виражати інтереси і цілі співтовариства, виступати ініціатором у їх здійсненні та направляти на це політичну діяльність усього співтовариства.

Політичний лідер – це особистість, що здійснює постійний і вирішальний вплив на суспільство, державу, організацію. Існування інституту політичного лідерства у наш час викликане потребою соціальних систем у збалансованому розвитку і оперативному управлінні.

Політичний плюралізм – існування різноманітних політичних позицій учасників політичного процесу та можливість їх інституціоналізації й представлення на владному рівні.

Політичний процес – хід розвитку політичних явищ, сукупність дій різноманітних політичних сил, течій, котрі прагнуть здійснення певних політичних цілей, програм.

Політичний режим – сукупність методів і засобів, за допомогою яких владні органи здійснюють управління суспільством і забезпечують своє політичне панування.

Політичні відносини – взаємини суб'єктів політики з приводу завоювання та здійснення влади (міжкласові, міжнаціональні, міждержавні).

Права людини – поняття, що характеризує правовий статус людини по відношенню до держави, її можливості та домагання в економічній, соціальній, політичній і культурній сферах. Права людини мають природний і невідчужуваний характер. Вільне й ефективне здійснення прав людини – одна із головних ознак громадянського суспільства і правової держави.

Правляча партія – політична партія, що має більшість у парламенті та здатна сформувати уряд.

Правова держава – держава, в якій не тільки проголошуються, але й забезпечуються права і свободи особистості, реалізується принцип взаємної відповідальності держави і всіх, хто вступає з нею у взаємини.

Представницька демократія – форма демократії, за якої громадяни доручають прийняття державних рішень своїм представникам (делегатам, депутатам), уповноважують їх презентувати й відстоювати свої інтереси і, таким чином, через своїх обранців впливають на управління державою.

Революція – корінні, глибинні якісні зміни в розвитку певних явищ природи, суспільства, засобів виробництва, різних галузей знань.

Республіка – форма правління, за якої вищі державні органи влади обираються народом на певний період.

Ресурси влади – сукупність засобів, використання яких забезпечує вплив на об'єкт влади відповідно до цілей суб'єкта.

Реформа політична – перетворення, зміна, переустрій політичного життя суспільства, що здійснюються без зміни основ існуючого ладу.

Рівність політична – демократичний принцип, що означає рівність людей перед законом і демократичними органами основоположної влади, рівну міру відповідальності за однакові дії. Вимога політичної рівності передбачає, що нікому не може бути надано переваг. Політична рівність передбачає рівний доступ громадян до обіймання державних посад, рівні можливості участі у прийнятті спільних рішень.

Рішення політичне – політична дія інформованого суб'єкта влади для реалізації певної мети, що передбачає оптимізацію умов функціонування даного суб'єкта і визначення перспектив його подальшого розвитку.

Свободи політичні – можливість громадян захищати й відстоювати свої інтереси та права у визначеному законом порядку. Політичні свободи спираються на основоположні права людини, передусім на право вільного розвитку особи. Серед суто політичних свобод – свобода зборів, право засновувати спілки й товариства, свобода волевиявлення (виборче право).

Соціалізація політична – процес засвоєння індивідом упродовж його життя політичних знань, норм і цінностей суспільства, до якого він належить.

Соціалізм – вчення і теорія, які стверджують ідеал суспільного устрою, заснованого на суспільній власності, відсутності експлуатації, справедливому розподілі матеріальних благ і духовних цінностей в залежності від затраченої праці.

Соціальна база партії – частина населення країни, що підтримує програму певної політичної партії та голосує за неї на виборах.

Соціальна держава – держава, яка забезпечує громадянинові гідні умови життя, праці, соціальної захищеності, надає можливості для самореалізації.

Структура політичної системи – сукупність владних інститутів, що пов'язані між собою і створюють стійку цілісність.

Тероризм державний – форма державної політики, яка ґрунтується на застосуванні екстремістської технології.

Технології політичної діяльності – сукупність методів і систем послідовних дій, спрямованих на досягнення необхідного політичного результату.

Унітарна держава – держава, яка характеризується однаковим юридичним статусом усіх адміністративно-територіальних одиниць, що обмежені в своїх повноваженнях і не мають якоїсь політичної самостійності.

Фашизм – крайня, антидемократична, радикально-екстремістська політична течія, яка тяжіє до встановлення терористичної диктатури.

Федеративна держава – держава, яка є об'єднанням кількох територіальних утворень у єдиний союз. Дані утворення мають певну самостійність, значні повноваження і власне законодавство.

Форма державного правління – спосіб організації верховної державної влади, принцип і механізм взаємодії її структурних елементів.

Форма державного устрою – територіально-політична організація держави, яка характеризується певним політико-правовим статусом її складових частин і принципами взаємовідносин центральних і регіональних органів державної влади.

**ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. В.СТЕФАНИКА
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

СЛОБОДЯН Т.З.

**Методичні вказівки з курсу
«Внутрішньополітичний розвиток країн світу»
для студентів денної форми навчання
освітньо-кваліфікаційного рівня
«бакалавр»
за напрямом підготовки 6.030201 «Міжнародні відносини»
галузі знань 0304**

Івано-Франківськ

2015